

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mulan: rozdílnost postavy v rámci čínské a americké kultury

Mulan: The Differences of The Main Character in Chinese and
American Cultures

OLOMOUC 2017, Frolíková Martina

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Kamila Hladíková, Ph.D.

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
FROLÍKOVÁ Martina	Jana Palacha 1088, Mladá Boleslav	F13902

TÉMA ČESKY:

Mulan: rozdílnost postavy v rámci čínské a americké kultury

TÉMA ANGLICKY:

Mulan: The Differences of The Main Character in Chinese and American Cultures

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Kamila Hladíková, Ph.D. - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

- 1) Představit původního díla "Píseň o Mulan", jejích souvislostí a okolností s ideologií čínské společnosti
- 2) Analyzovat dvě filmové variace, americký animovaný film Mulan a čínský film Hua Mulan, z hlediska hodnot originálního díla
- 3) Komparace tří vybraných děl se zaměřením na vývoj charakteru hrdinky v jednotlivých dílech

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- EDWARDS, Louise. Transformations of The Woman Warrior Hua Mulan: From Defender of The Family To Servant of The State. NAN NŮ [online]. 2010, vol. 12, no. 2, p. 175-214. ISSN 1387-6805.
- JIANG, Xinyan. Confucianism, Women, and Social Contexts. Journal of Chinese Philosophy [online]. 2009, Vol. 36, no. 2, p. 228-242. ISSN 03018121.
- LI, Jinhua. Mulan (1998) and Hua Mulan (2009). Heroism and Gender in War Films [online]. New York: Palgrave Macmillan US, 2014, s. ISBN 978-1-349-47334-2
- YIN, Jing. Popular Culture and Public Imaginary: Disney Vs. Chinese Stories of Mulan. Javnost - The Public [online]. 2014, Vol. 18, no. 1, p. 53-74, ISSN 1318-3222
- LAN, F. The Female Individual and the Empire: A Historicist Approach to Mulan and Kingston's Woman Warrior. Comparative Literature [online]. 2003, Vol. 55, no. 3., p. 229-245. ISSN 0010-4124

Podpis studenta:

Datum: 25.4.2012

Podpis vedoucího práce:

Datum: 27.4.2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Mulan: rozdílnost postavy v čínské a americké kultuře* vypracovala samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne.....

Podpis: .....

ANOTACE

Cílem práce je porovnání původní čínské balady *Píseň o Mulan* s americkou verzí Disneyho pohádky *Mulan* a novější verzí čínského filmu *Hua Mulan*. Záměrem je poukázat na rozdílnost zpracování těchto děl v kontextu kultury a v závislosti na uplatňování jejich hodnot. Pomocí analýzy a na základě poznatků ze sekundární literatury je poukázáno na rozdílné pojetí jednoho příběhu v čínské kolektivistické a západní individualistické společnosti.

Práce se skládá ze 44 stran, 11 799 slov a 74 291 znaků.

Klíčová slova: Mulan, konfucianismus, Disney, Ma Jingle, oddaná láska k rodičům

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí své práce Mgr. Kamile Hladíkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady při zpracování tématu a za vstřícný a ochotný přístup.

Obsah

ÚVOD	8
KONFUCIANISMUS JAKO ZÁKLAD SPOLEČNOSTI	10
JEDNÁNÍ ŽENY V RÁMCI KONCEPTU KONFUCIANISMU	12
PÍSEŇ O MULAN	13
ZAŘAZENÍ DÍLA.....	13
PŮVODNÍ DÍLO	16
DALŠÍ VERZE PŮVODNÍ BALADY	19
LEGENDA O MULAN	22
TVORBA A CHARAKTERISTIKA POSTAV	25
ROZDÍLY S PŮVODNÍ VERZÍ	27
INDIVIDUÁLNÍ SVOBODA	28
PRVKY FEMINISMU	30
HUA MULAN	31
SHODY A NESHODY S ORIGINÁLNÍ BALADOU.....	33
CELKOVÁ ANALÝZA TŘÍ PROBÍRANÝCH DĚL.....	35
ZÁVĚR	39
RESUME	41
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42

EDIČNÍ POZNÁMKA

Ve své bakalářské diplomové práci jsem pro přepis běžných pojmů do latinky použila čínskou standardizovanou transkripci pinyin bez tónů. V práci jsou použity pouze zjednodušené znaky. Pokud se jméno nebo termín v práci vyskytuje častěji, je opatřen znaky pouze při první zmínce. Jelikož jsem pracovala především s cizojazyčnou literaturou, citované texty úryvky děl jsou mými vlastními překlady.

ÚVOD

Příběh o Mulan je stále atraktivní, což dokládá i fakt, že The Walt Disney Company Limited koupila práva na natáčení hraného filmu. Příští rok by tedy měli mít diváci možnost vidět v kinech nové americké zpracování Mulan. Společnost Disney již v roce 1998 natočila animovanou pohádku o zmiňované hrdince. Film se dočkal slávy, ale i kritiky ze strany čínského publika.

Ve své závěrečné práci bych ráda poukázala na důležitost kontextu kultury. Pro tento účel jsem si vybrala filmová zpracování *Mulan* (*Mulan*, 1998) a *Hua Mulan* (花木兰, *Mulan: Rise of a Warrior*, 2009). Pro mou práci jsou tyto dva filmy vhodným materiálem, neboť každý vznikl ve zcela odlišné kultuře. *Mulan* je tvorbou amerických režisérů Barryho Cooka a Tonyho Bancrofta, *Hua Mulan* byla zase natočena režisérem Ma Jinglem. Americká společnost je považována za individualistickou, přičemž čínská společnost za kolektivistickou. I přes tyto stereotypní pohledy na obě kultury lze u obou najít tendence patriotismu, což se může u filmů projevit jako jeden z důvodů, proč se Mulan připojila k armádním oddílům místo svého otce.

Domnívám se, že zmíněné filmové variace o Mulan si nebudou navzájem velmi podobné. Každý ze jmenovaných filmů byl vytvořen v jiných kulturních poměrech, které jsou téměř až diametrálně rozdílné. Předpokládám, že čínský film bude ve větší míře odpovídat původní baladě. Naopak u amerického filmu *Mulan* očekávám menší míru shodnosti s *Písní o Mulan* (6. st. n. l.). Klíčový bod rozdílnosti, která je způsobená jinou interpretací či jiným odkazem na základě kultury, pak hledám v hlavním tématu obětování se Mulan pro svého otce. Tato oddanost otci je základní hodnotou konfucianismu.

Na začátku své práce bych ráda popsala hodnoty a zásady konfucianismu, jehož tendence jsou v původní baladě, předloze filmů, zřejmé a rozeznatelné. Poté se věnuji podkapitole, která je zaměřená na správné jednání žen ve společnosti ovlivněné konfucianismem. V další části rozebírám původní baladu a okolnosti vzniku a možné další výklady příběhu. Po analýze slok *Písně o Mulan* je zařazen stručný přehled dalších variací tohoto příběhu a hodnot, které zdůrazňují. Další oddíl se zabývá animovaným filmem *Mulan*. Po stručném převyprávění děje následuje kapitola o tvorbě postav a o tom, jak jsou charakterizovány. Následně se zaměřím na rozbor, ve kterém bych ráda poukázala na rozdíly či podobnosti filmu a originálu. V závěrečné části na stejném principu jako

u *Mulan* od Disneyho analyzuji čínský film *Hua Mulan*. Porovnáám shodné a neshodné prvky s původním příběhem a nakonec věnuji kapitolu celkové analýze všech tří děl navzájem.

KONFUCIANISMUS JAKO ZÁKLAD SPOLEČNOSTI

Konfucianismus, nejjednodušeji řečeno jako filozoficko-náboženský směr, je založen na správných mravních hodnotách v kombinaci s cílem naplnění určité společenské role jedince. „*Konfuciánství je především etika se světskými, praktickými cíli mravního a patřičného životního stylu.*“¹ Podle zastánců konfucianismu je toto učení hlavně o vztahu člověka se všemi věcmi a musí neustále usilovat o to „být plně člověkem“.² Aby dosáhl člověk pozitivního vztahu se všemi, musí konat na základě tří hlavních ctností. Tím je myšleno „...*schopnost jedince odevzdat se zcela pomoci jiné osobě... být na stejné mysli nebo dosáhnout porozumění mysli jiné osoby, a tak být schopen se vcítit do situace oné osoby... schopnost lidského ducha projevat se v dobru nejen ve vztahu jedné osoby k druhé, ale také ve vztahu jedince k vesmíru.*“³ Jmenovitě se jedná o ctnosti loajalita (忠), schopnost odpouštět (恕) a humánnost (仁), přičemž humánnost či lidskost je pro konfucianismus nejvýznamnější hodnotou vzorného dobra. Dohromady těmito ctnostmi může jedinec dosáhnout vzájemného vztahu dobrého člověka se všemi.⁴

Konfucianismus se zaměřuje na chování lidí ve společnosti a své zásady popisuje v takzvaných pěti vztazích (五伦)⁵, které sloužily jako pilíře pro bezproblémový chod společnosti, ale také vlády.

Pět vztahů obsahuje:

1. Vztah mezi panovníkem a ministrem (či poddaným),
2. Vztah otce a syna (obecně rodiče a děti),
3. Vztah manžela a manželky,
4. Vztah staršího bratra k mladšímu bratrovi a naopak (také obecně vztah mezi starším a mladším sourozencem),
5. Vztah mezi starším přítelem a mladším přítelem.

Právě pro dosažení harmonie konfucianismus používá tyto vztahy k poučení, aby každý dostal svého správného postoje a chování, které mu náleží. Harmonie nastane v případě,

---

¹ LIŠČÁK 2013, str. 30

² Tamtéž

³ LIŠČÁK 2013, str. 30, 31

⁴ LIŠČÁK 2013, str. 31

⁵ HUANG 2007, str. 147

že každý dodržuje zmíněná pravidla, neboť každý patří do nějaké z dvojic vztahů a podle toho se má chovat. „*Těchto pět vztahů zdůrazňuje sociální povahu člověka, a ukazují, že jednatel nemůže být odtržen od komunity.*“⁶ Zároveň všechny ostatní možné vztahy spadají pod nějaký typ ze jmenovaných pěti vztahů a žádný člověk nemůže být vytržen ze společnosti.⁷ Přesněji podle konfuciánských pěti zásad vztahů musí být například dítě oddáno svou láskou k rodičům, projevovat jim úctu a být svědomité, protože rodič své dítě učí a ukazuje mu cestu, jak se chovat. Tak, jako vladař musí být velkorysý a laskavý ke svým poddaným a oni jsou naopak svému vladaři oddaní a loajální. Manžel zase musí být ke své ženě dobrý a ona je mu pak dlužna poslušností. V posledních dvou zmíněných z pěti vztahů, se od obou starších očekává, že budou ohleduplní a šetrní a že mladší zase budou respektovat starší.

Pravidla konfuciánských vztahů jsou tedy založena na etice, etiketě, humánnosti a mravních zásadách. Vždy se jedná o vztahy nadřazené a podřazené, výjimku tvoří pouto mezi přáteli⁸, a každý vztah má vždy dvě strany chování.

Konfucianismus považuje rodinu za nejzákladnější prvek společnosti. Správné způsoby chování v rodině, tedy respekt k rodičům, rodinným příslušníkům a také k předkům, je celkově základem pro fungující společnost jako takovou. Také chování, jako je vztah mezi rodičem a dítětem, má být bráno jako příklad pro poddané v přístupu k panovníkovi, jedině tak může také vláda řádně a dobře vykonávat svou funkci. Bez poslušnosti a vzájemné úcty nemůže nic v konfuciánské společnosti fungovat. Když se zaměřím na přesný popis jednotlivých vztahů, nikoli na obecný výklad, vždy se jedná o mužské účastníky. Otec a syn, starší bratr a mladší bratr. V *Hovorech*⁹ nelze nalézt zmínky o pravidlech chování mezi staršími a mladšími sestrami, což také poukazuje na důležitost postavení muže v rámci konfuciánské společnosti.¹⁰ Chvíle, kdy dcera odchází do nové rodiny, do rodiny svého manžela, je jednou z mála ukázek v knize *Meng-c'*¹¹, které popisují vztah mezi ženami, konkrétně tedy mezi matkou a dcerou, v rámci pěti vztahů. Matka dceru poučuje o správném vystupování vůči rodičům manžela, poučuje ji

---

⁶ ELSTEIN 2012, str. 375

⁷ Tamtéž

⁸ LU 2010, str. 226

⁹ Neboli Konfuciový Hovory (论语, pinyin ...), někdy také překládáno jako Rozhovory a výroky, patří mezi čtyři základní knihy o konfucianismu; Konfucius není autorem díla, jeho výroky se předávaly ústně nebo v krátkých zápisech, až za dynastie Chan došlo ke sjednocení a kodifikaci.

¹⁰ JIANG 2009, str. 230

¹¹ Meng-c' je jednou ze čtyř filozofických knih, které dohromady tvoří literární soubor konfucianismu

o poslušnosti k manželovi. „*Když odcházíš do svého nového domova, musíš být plna respektu a buď obezřetná. Nikdy nesmíš neuposlechnout svého manžela.*“¹²

Je ale potřeba na všechny tyto skutečnosti nahlížet v kontextu doby, kdy byly konfuciánské mravní zásady teprve vytvářeny. V Číně fungoval přísný patriarchát, dodnes je ještě patrně zachován, což samozřejmě odráží vnímání postavení ženy v hierarchii čínské společnosti.

Při pohledu na otázku válčení z pohledu konfucianismu se může zdát, že filozofie upřednostňuje pacifismus, neboť ve chvíli, kdy každý dodržuje správnost svého jednání, není důvod k žádným sporům. Nicméně pacifismus není tak úplně správné označení. Učenci konfucianismu se zabývali koncepcí spravedlivé války, kdy jednou z podmínek bylo například nosit smuteční oblečení v čase probíhající války, aby všichni dali najevo nesouhlas s válčením. Také navrhovali, aby muži do třiceti let zůstávali doma a zastupovali roli otce v rodině, tedy zastupovali otcovské povinnosti, mimo jiné vykonávání obřadů uctívání předků, což mohli dělat výhradně muži.

JEDNÁNÍ ŽENY V RÁMCI KONCEPTU KONFUCIANISMU

Ženy v tradiční konfuciánské společnosti měly nižší postavení než muži. Tradiční rodina byla postavena na dvou hlavních pravidlech – nadřazenosti starší generace a nadřazenosti muže nad ženou.¹³ Místo správné ženy bylo především doma, nebylo jim dovoleno zajímat se o věci mimo domov.¹⁴ „*Dělba povinností mezi mužem a ženou byla přesně vymezena. Muži se věnovali vztahům a povinnostem rodiny k jiným rodinám nebo k vnějšímu světu. Ženy se staraly o interní záležitosti domácnosti a rodiny, jak je tomu často dodnes.*“¹⁵ Především žena nikdy nesměla dát najevo svůj vlastní názor. Toto konfuciánské chování popisuje Changová ve své biografické knize *Divoké labutě* a ukazuje, že tato správnost jednání žen byla ještě v minulém století pro společnost platná. Vychovaná žena dokáže přemoci své emoce a být zcela oddaná manželovi. „*Správná žena by měla potlačit své emoce a netoužit po ničem, co je nad její povinnost k manželovi. Bylo správné, pokud svého manžela postrádala, to bylo ctnostné, ale nesměla si stěžovat.*“¹⁶

---

¹² JIANG 2009, str. 233

¹³ KOLMAŠ, MALINA 2005, str. 203

¹⁴ LEUNG 2003, s. 360

¹⁵ KOLMAŠ, MALINA 2005, str. 204

¹⁶ CHANG 2003, str. 34

Konfuciánské morální zásady, které byly sepsány přímo pro popsání společenských způsobů žen, se shrnují do pojmu „tři poslušnosti a čtyři ctnosti“. Poslušnost se vztahuje k otci, manželovi a synovi. Tyto mužské postavy jsou v životě ženy těmi nejzásadnějšími a jsou seřazeny chronologicky. Nejprve dívka se podrobí svému otci, později po svatbě manželovi, a nakonec je oddaná svému synovi.¹⁷ Ony čtyři ctnosti zase reprezentují pojmy morálka, náležitá mluva, skromné způsoby a vzhled a pilná práce.¹⁸ To vše znamená, že žena měla od muže či manžela dovoleno být aktivní pouze v rodině.

Některé výše postavené ženy pak dokonce disponovaly jistou mocí, neboť spravovaly rodinné jmění a majetek, a tak se i staraly o další ženské příbuzenstvo, eventuálně měly dohled nad služebníky. Samozřejmě se postavení ženy v rodině také změnilo po narození syna, což bylo základní povinností ženy. Když ženy porodily syna, měly právo na lepší postavení.¹⁹

PÍSEŇ O MULAN

ZAŘAZENÍ DÍLA

Píseň o Mulan pochází z období jižních a severních dynastií (420–589 n. l.). Dílo je psané ve stylu *yuefu* (乐府)²⁰ jako lidové písně. První písně *yuefu*, původně ústní lidová tvorba, se začaly kolektivizovat za dynastie Han (206 př. n. l.-220 n. l.), přičemž balada o Mulan je datována do doby Severní Wei (386–534 n. l.), kdy původní lidové básně již byly inspirací pro nově vznikající díla.²¹ Tematické zaměření písní se často rozděluje územně na sever a jih. Autoři na severu psali převážně o vojácích a o lidech odvedených na nucené práce v delších a epických písních, kdy příběh je často převyprávěn z úst nějaké osoby, většinou se jednalo o vesnickou dívku. Na jihu byla oblíbená milostná témata, ale za to kratší básně, autoři psali více lyriku než epiku. Toto rozdělení platí především pro nově vznikající balady *yuefu*.²²

---

¹⁷ LEUNG 2003, s. 361

¹⁸ v Knize obřadů, pro více viz (Taylor a Choy 2005, s. 496).

¹⁹ KOLMAŠ, MALINA 2005, str. 204

²⁰ Za dynastie Han vznikl hudební úřad *yuefu*, který měl shromáždit čínské balady psané ve stylu lidových písní. Původně to byly anonymní písně, později ale literáti začali psát ve stylu *yuefu* a vytvořili tak z původních balad žánr vysoké literatury. Tento nově vzniklý styl používal ve své tvorbě i tangský básník Li Bai.

²¹ <http://www.ancient-origins.net/history-famous-people/ballad-hua-mulan-legendary-warrior-woman-who-brought-hope-china-005084>

²² WATSON 1971, str. 4

Dílo „The Female Individual and the Empire: A Historicist Approach to Mulan and Kingston's Woman Warrior“ zaznamenává historický vývoj příběhu o Mulan a také vývoj různých konotací, která jsou k dílu připojena. První zmínky o Mulan lze nalézt ve *Sbírce písní yuefu* (古今乐府, *Gujin yuelu*)²³ od Zhi Jianga(智匠) kolem roku 568, tedy za dynastie Chen (502–557 n. l.). Bohužel tato verze již neexistuje a není možnost z ní nadále čerpat. Verze básně, která je nejznámější a stala se předlohou inspirací pro vznikající variace, byla zaznamenána ve dvanáctém století Guo Maoqianem (郭茂倩, 1041-1099 n. l.). „*Tato verze od Guo Maoqiana byla přijata prakticky všemi učenci jako nejvíce autentická, protože zachovává nejvíce prvků ze základních rysů lidové balady než další existující verze.*“²⁴ Spolu s tím se také ustanovilo datum vzniku, tedy dynastie Severní Wei během pátého a šestého století. V pátém století zároveň probíhalo období válčení. „*Byly také snahy spojit válku, do které odešla Mulan, se slavnou bitvou, ve které císař Taiwu z dynastie Severní Wei porazil v roce 429 armádu Rouranů.*“²⁵ Tyto pokusy se nikdy nepodařilo s jistotou potvrdit či vyvrátit.

Verze od Guo Maoqiana, která je považována za zastupující originál, je navíc označována v publikaci „The Female Individual and the Empire: A Historicist Approach to Mulan and Kingston's Woman Warrior“ jako balada, ve které právě chybí otisk konfuciánského myšlení. Ten tam byl přidán až za dynastie Tang (618–907 n. l.), kdy konfucianismus procházel dalším vývojem. Konfucianismus od dob Hanské dynastie postupně přicházel o svou dominanci, ale právě v období vládnoucích Tangů opět posílil.²⁶

Je určitě pozoruhodné, jak jeden příběh a jeho motivy dokáží přetrvat desetiletí, dokonce pár století a pořád v něm lze hledat odkazy a hodnoty, které jsou pro společnost nepostradatelnými mravními ukazateli. Jak píše Louise Edwards ve své práci „Transformations of The Woman Warrior Hua Mulan: From Defender of The Family To Servant of The State“: „*V průběhu staletí kritici poukázali na širokou škálu často protichůdných pohledů na hlavní význam příběhu o Mulan – od lásky k rodičům a feminismu, po panenskou čistotu a militarismus, přes marxismus a patriotismus.*“²⁷ Edwards poukazuje na onu univerzálnost díla, která pomohla Mulan k tomu, aby neupadla v zapomnění. Vyjmenované pohledy také posloužily jako nosné motivy

---

²³ LAN 2003, str. 231

²⁴ Tamtéž

²⁵ Tamtéž

²⁶ LAN 2003, str. 232, 233

²⁷ EDWARDS2010, str. 176

jednotlivých variací původní balady. Verzi příběhu o mladé bojovnici reprezentující patriotismus lze nalézt v díle z dynastie Tang, kdy je vyzdvihována Mulanina oddanost a Mulaniny počiny jsou dávány za příklad všem občanům. Feminismus byl pak vkládán do motivu balady později ve dvacátém století pro nabytí antipatriarchálního významu. Nicméně Edward komentuje nádech feminismu v původním díle takto: „*crossdressing v případě Mulan dělá příběh spíše zábavným než revolučním či feministickým. Mulanin crossdressing převážně sloužil k zesílení významu její oddanosti ke svému otci nebo ke své zemi a kvůli překročení genderových norem ji staví do extrémního fyzického a morálního nebezpečí.*“²⁸ Feminismus, a především individualita se pak výrazně projevují v Disneyho pohádce *Mulan*, kde autoři použili hrdinčiny činy jako cestu za sebepoznáním a uvědoměním si, kdo vlastně je.²⁹

Militarismus, patriotismus či panenskou čistotu bezesporu také zastupuje příběh z roku 1732 od neznámého autora, kdy hlavní hrdinka řeší dilema mezi poslušností císaři a povinnostmi k rodičům. Z moderní filmové tvorby lze jmenovat tři filmy, které nesou stejný název *Mulan vstupuje do armády (Mulan Joins the Army)*. První byl natočen v roce 1927, následuje další zpracování roku 1928 a třetí v roce 1939. Jmenované filmy jsou kategorizovány jako historické válečné filmy. Adaptace z roku 1939 vznikla během japonské okupace, kdy byly do příběhu vloženy prvky patriotismu, ale také stále přetrvaly konfuciánské hodnoty jako loajalita a oddanost.³⁰ „*Hlásání konfuciánské oddanosti se ukázalo být jednoznačně oblíbené u šanghajskeho publika, které vyzdvihlo skryté motivy patriotismu.*“³¹ Navzdory japonské cenzuře se snímek setkal s úspěchem u diváků při premiéře v Nankingu v létě v roce 1939, naopak ale v lednu 1940 v Chongqingu byl scénář filmu spálen jako projev veřejného protestu, jak komentuje výsledky kritiky publika Zhang Yinjing ve své knize *Chinese National Cinema*.

Motivy láska k rodičům, oddanost a ochota bojovat pro císaře, či obecně pro vlast, byly a stále jsou v čínské společnosti aktuální, dokonce vyžadované ctnosti.

Mulan je fiktivní postava dcery, která se oddaně z lásky k otci převlékla za chlapce a šla bojovat do války místo starého otce. Balada se stala velmi populární a v následujících dynastiích začaly vznikat další variace tohoto díla, například dramata, romány i další

---

²⁸ EDWARDS 201, str. 177

²⁹ Cinefantastique Vol. 30

³⁰ ZHANG 2004, str. 86

³¹ Tamtéž

básně³², později v moderní době i písně, opery, televizní seriály a tak dále. Přesto všechny pozdější varianty příběhu o mladé dívce zachovávají základní koncept, který je o převleku za vojáka, následně po vítězství nad nepřítelem příběh pokračuje navrácením se domů a odhozením převleku a pokračováním v původní roli v rodině, tedy že Mulan se zase stane prostou dívkou.

PŮVODNÍ DÍLO

Během dynastie Han, kdy byl konfucianismus ustanoven jako ústřední filozofie podpořena panovníkem, byla hlavní pravidla chování stanovena především mezi panovníkem a poddaným, otcem a synem, manželem a manželkou. Jak už bylo zmíněno dříve, pro konfucianismus je v rámci chování a mravních ukazatelů klíčové postavení rodiny a správné chování jejích členů. Pro konfuciány proto byla jedna z nejdůležitějších zásad láska dětí k rodičům a tuto zásadu převzali také Hanové jako jeden ze základních bodů filozofie. Láska k rodičům a oddanost dále odkazuje na poslušnost vládci. „*V konfuciánské politice stát představuje velkou rodinu, ve které vztah panovníka a poddaného je v širším smyslu jako vztah otce a syna.*“³³ Z toho také vyplývá, že přesně tyto dvě konfuciánské zásady – loajalita vládci a oddaná láska k rodičům, byly do díla o Mulan postupně vloženy za dynastie Tang.

Mulan je dodnes pravděpodobně jednou z nejznámějších čínských dívek hrdinek. Tato hrdinka je mnohými kritiky, jak například uvádí Li Jinhua, považována za symbol dětské oddanosti k rodičům tak, jak určuje pět základních vztahů konfucianismu. V kontextu čínské kultury dále hrdinka symbolizuje vlastenectví, ctnost, a především, jak již bylo uvedeno, konfuciánskou lásku k rodičům.³⁴

V samotné původní baladě³⁵ lze vidět několik jasných znaků konfuciánsky laděné společnosti. Hned na začátku balady je zobrazeno, jak Mulan sedí u okna nad tkalcovským stavem a všude se rozléhá hlomoz a klapání. V čínské společnosti, která vyznávala pravidla konfuciánské morálky, byly dívky vychovávány výhradně doma a učily se domácím a ručním pracím, případně se jim dostávalo výuky pouze doma,³⁶ naopak synové mohli být vzděláváni učiteli. V písni Mulan zmiňuje, že „*nemají doma*

---

³² LI 2014, str. 187

³³ LAN 2003, str. 233

³⁴ LI 2014, str. 187

³⁵ V této práci je čerpáno z překladu J. Vochaly zveřejněném v knize L. Olivové, *Klenoty čínské literatury*

³⁶ YIN 2011, str. 66

jinocha vzrostlého, jen sestřičku a bratra malého“.³⁷ Označení malý bratr bohužel neříká nic konkrétnějšího k jeho věku. Nicméně v baladě není zmínky o tom, že by otec snad byl nemocný nebo nemohoucí a že odchod do války by pro něj znamenal jistou smrt. Naopak z kontextu vyznívá, jako kdyby Mulan prostě jen nechtěla, aby otec do války šel, chtěla, aby zůstal doma a staral se o rodinu podle svých povinností, aby rodina nepřišla o živitele, zatímco ona sama dobrovolně bere na svá ramena odpovědnost a poslušně plní rozkazy od císaře.

„Ráno se se svými drahými loučila, u Žluté řeky pak první den prožila.“³⁸

Tato sloka dokonce naznačuje, že všichni v rodině vědí o jejím úmyslu. Nelze tvrdit, že by s jejím rozhodnutím souhlasili, jistě ale dostala od rodinných příslušníků podporu, protože jak se píše ve sloce před citovaným úryvkem, musela si na trhu koupit koně a veškerou výstroj k jízdě na koni, v čemž jistě musela rodina Mulan minimálně finančně podpořit. Kde by dívka, která je vychovávána v konfuciánských tradicích, získala finanční prostředky na vojenské potřeby? Není nikde známka o tom, že by Mulan pocházela z bohaté rodiny, kde by dostávala příspěvky, ani není známo, jestli své výtvary, například z tkalcovského stavu, prodávala venku na tržišti. A i kdyby snad Mulan měla dostatek peněz, aby si vše zaopatřila sama, ráno se se svými drahými loučila, což může evokovat pravděpodobnou náklonnost rodiny k jejímu rozhodnutí a k jejím činům. Jak také Yin Jing ve své práci „Popular culture and public imaginary: Disney vs. Chinese stories of Mulan“ zdůrazňuje, mnohdy se musela celá rodina podílet na koupi vojenského vybavení.³⁹ Tedy z tohoto tvrzení jasně vyplývá, že Mulan byla podpořena od rodiny nejen finančně, ale dalo by se říci, že všichni souhlasili s Mulaniným rozhodnutím.

Je trochu zarážející, proč s tím vším otec „souhlasil“. Svým způsobem lze předpokládat, že chtěl dostat role otce a povinnosti vykonávat obřady s obětinami pro předky a udržovat tak kult, který mají tu moc udržovat jen muži, tedy pokrevně. Na druhou stranu to, že odešla Mulan, znamená, že její otec neuposlechl císařova nařízení. Žádné dopady neuposlechnutí v tomto případně nemělo, protože se Mulan převlékla za syna, který jde do války místo otce. Nicméně kdyby se stalo, že by otec nenastoupil do povinné vojenské služby oddaně císaři, jistě by z toho pro rodinu vyplývalo nemalé množství velkých

---

³⁷ OLIVOVÁ 2006, str. 73

³⁸ Tamtéž

³⁹ YIN 2011, str. 67

problémů. Podle konfuciánských pravidel je totiž císař otcem i matkou zároveň, nesplnit příkazy a úkoly je nepřijatelné a nemyslitelné.

„Do vřavy válečné vrhá se s vojáky, jak vítr zdolává hory a průsmyky.“⁴⁰

Z veršů není zcela zjevné, jestli Mulan je, nebo není dobrým vojákem. Pravděpodobně by měla projít jakýmsi vývojem zdokonalování jako dívka neznalá bojového řemesla, ale podle citované sloky je možná vyvozovat, že si jako voják vede Mulan v boji dobře. Není však známka o tom, jestli se hrdinka řadí mezi výjimečné vojáky, nebo jen bojovala tak, jak velí vojákům bojovat jejich oddanost císaři. Mulan později, když se klaní císaři, jak autor píše, byla odměněna pozváním k trůnu a medailí, dále také zlatem a penězi. Ještě se i vladař ptá, jaké přání má mladý převlečený voják ve svém srdci. Tento úsek písně jistě potvrzuje, že se válečnice opravdu zasloužila o vyznamenání a výrazně pomohla armádě k vítězství. Mulan však odmítá jakékoliv odměny v podobě úředních hodností, žádá si pouze velblouda, aby se mohla vrátit domů. Proč Mulan odmítla pocty? Souvisí to nejen s postavením ženy ve společnosti, ale také s obecným konfuciánským ideálem skromnosti. Jistě lze tuto část balady považovat za zřejmý odkaz na konfuciánské zásady.

Zajímavým bodem v příběhu je Mulanino přání získat velblouda na cestu domů. Proč si Mulan řekla o velblouda, ne o koně? Je možné, že právě ono zmíněné zvíře je záměrnou narážkou na Mulanin původ? Je třeba však brát v úvahu, že Mulan je jen fiktivní postavou, proto je vlastně její původ irelevantní. Argumentace Feng Lan dokládá, že Severní Wei nebyla dynastie etnicky čínská, což je také odkaz na Mulanin původ. *„I když balada pochází z období nečínského státu, je možné, že byla Mulan napsána hankým autorem, který do díla vložil svůj obdiv k čínským ženám, jejichž hrdinské činy byly podpořeny tradičními čínskými hodnotami.“⁴¹* Feng ale také dodává, že je u legend tohoto typu nepotřebné usilovat o určení identity hrdinky. Yin Jing zase uvádí, že i když Mulan nemusela být hanského původu, její lid ale respektoval čínskou kulturu. *„Ať Mulan byla nebo nebyla z hanského etnika, ministři panovníka Xian Beie striktně prosazovali spojení mezi politikou a vzděláváním lidí s hodnotami a praktikami čínské kultury.“⁴²*

Mulan tedy jen žádala vrátit se domů. Po příjezdu se Mulan převlékne do svých dívčích šatů a upravuje si vlasy i s ozdobami.⁴³ Až po tomto činu, po dlouhých dvanácti let v boji,

---

⁴⁰ OLIVOVÁ 2006, str. 73

⁴¹ LAN 2003, str. 232

⁴² YIN 2011, str. 66

⁴³ Dříve i ozdoby do vlasů dávaly okolí najevo, jakým postavením žena ve společnosti disponuje.

všichni její přátelé vojáci oněmli úžasem. Nikdo z vojáků vůbec ani netušil, že by Mulan mohla být dívkou.⁴⁴ „*Po dvanáct dlouhých let šli z boje do boje a nikdo netušil, že Mulan dívka je!*“

„雄兔脚扑朔，雌兔眼迷离。双兔傍地走，安能辨我是雄雌?“⁴⁵

„*Když v houfu králíky oko tvé sleduje, rozpozná, kdo je on, a kdo z nich je ona?*“⁴⁶

Závěrečná sloka, dá se říct, poukazuje na rovnoprávnost všech, všichni lidé jsou si rovni. „*Původní zpracování končí slavným obrazem králíků, obraz, který vyvolává starověkou představu o rovnosti žen a mužů tím, že ukazuje, jak vnější rozdíly mezi samci a samicemi jsou zanedbatelné ve světě přírody.*“⁴⁷ Ona nerovnoprávnost mezi muži a ženami je v tradiční Číně neopomenutelným tématem. Muži nepochybně měli výrazně lepší pozici pro působení ve společnosti, v jakékoliv sféře společnosti díky patriarchátu a také na základě již zmíněných konfuciánských pravidel chování, která v kombinaci s androcentrickou čínskou společností považuje nerovnoprávnost skoro za samozřejmost.⁴⁸

DALŠÍ VERZE PŮVODNÍ BALADY

Prvním z autorů, kteří báseň o Mulan upravili či zrevidovali, s přihlédnutím ke skutečnosti, že za původní verzi je považována Guo Maoqianova balada, byl Wei Yuanfu (韦元甫, ? - 771 n. l.), tangský významný politik. Wei z balady zcela vypustil verše, kde je Mulan císařem nabízeno ministerské místo a další poklady. „*Wei považoval za nevhodné nabídnout ženě podíl na politické moci.*“⁴⁹ Celá balada je také po jeho zpracování vyprávěna v er-formě, tedy z pozice třetí osoby vypravěče. Další velkou změnou od původní verze je nahrazení poslední sloky. V poslední sloce neznámý autor zcela první původní balady užije metaforu s králíky, kde demonstruje myšlenku rovnosti mezi mužem a ženou, protože v přírodě jsou zevnější rozdíly bezvýznamné. Weiovo nové čtyřverší oslavuje Mulaninu oddanost a věrnost, její příkladné chování poddaného, které budou všem na paměti ještě tisíce let.⁵⁰

---

⁴⁴ OLIVOVÁ 2006, str. 73

⁴⁵ LI 2014, str. 189

⁴⁶ OLIVOVÁ 2006, str. 73

⁴⁷ LAN 2003, str. 234

⁴⁸ JIANG 2009, str. 230

⁴⁹ LAN, 2003, str. 233

⁵⁰ LAN, 2003, str. 234

*„How laudable is Mulan's virtuous integrity,
Serving as the model of the monarch's subjects.
Her unswerving loyalty and filial devotion
Will be remembered even after thousands of years.“⁵¹*

Jak chvályhodná je Mulanina ctnostná bezúhonnost

Sloužící jako model pro všechny poddané.

Její neotřesitelná věrnost a dceřiná oddanost

Bude připomínána ještě i po tisíce let.⁵²

Cílem Wei Yuanfua bylo vsadit ctnosti úplné loajality jako hlavní téma tak, aby se dílo četlo ve smyslu konfuciánského učení.

Za dynastie Ming (1368–1644 n. l.) pak spisovatel Xu Wei (徐渭, 1521–1593 n. l.) přidělil Mulan rodové jméno Hua. Jak Feng uvádí, Xu byl kritikem konfucianismu, a oproti Wei Yuanfuovi bylo cílem Xua vyzdvihnout ženskou sílu, kdy jako jeden z mála mužských spisovatelů veřejně podporuje ženskou sílu a moudrost a prohlašuje, že je žena mnohdy silnější muž. Tím se také jeho hra stala jednou z mála klasických čínských děl, kde se muž veřejně a otevřeně staví za hrdinství žen.⁵³

Xu ve své verzi navazuje na základní dějovou linii příběhu, zasazuje však do svého díla především komické epizody a chlípné vtipy. Xu do děje přidává komplikované zápletky, a také humorné výměny kostýmů Mulan přímo na jevišti.⁵⁴

Xu se nechal pro vytvoření příběhu o Mulan, jako čínské tradiční hrdinky, inspirovat dvěma skutečnými hrdinkami Ti Ying (缙萦) z období Západní Han (206 př. n. l.-8 n. l.) a Qin Xiu z období Tři království (220-280 n. l.).

Motivy příběhu o Mulan byly využity také například jako kritika soudobých poměrů vlády a panovníka. Konkrétně se jedná o román autora Chu Renhuoa (褚人获, 1635–1682 n. l.). Téma je přímo proti císařské a tato varianta příběhu je dalším z důkazů,

---

⁵¹ LAN, 2003, str. 234

⁵² Přeloženo autorem této práce

⁵³ LAN, 2003, str. 234

⁵⁴ EDWARDS 2010, str. 182

že Mulanina legenda měla a má velký ohlas a význam.⁵⁵ Tento příběh je zasazen do doby na konci dynastie Sui (581–618 n. l.) a Mulanin etnický původ není čistě hanský, ale napůl tujiaový. Koncept převleku se objevuje i zde, tentokrát je ale Mulan odhalena a obdivována za svou oddanost otci a ochotu bojovat místo něj.⁵⁶ Když se dívka vrací do rodného města, zjistí, že otec zemřel a že na ni čeká chán, který si ji chce odvést jako konkubínu. To Mulan rozhodně nechce přijmout, a proto spáchá sebevraždu nad otcovým hrobem. Právě touto scénou Chu kritizuje poměry mezi hanským obyvatelstvem a vládnoucí qingskou dynastií, která je mandžuského původu. „*Scéna demonstruje, že dokonce napůl čínská žena raději volí smrt vlastní rukou, než aby sloužila cizímu vládci.*“⁵⁷

V roce 1732 byl anonymem napsán další, poměrně radikální román se stejným závěrem na námět Mulaniny sebevraždy. Mulan v tomto románu již není nečínského původu, ale pochází z dnešní provincie Hubei, příjmením pojmenovaná jako Zhu, narozená do rodiny s dlouhou tradicí konfucianismu. Čínský původ je také znásoben postavou císaře. Císař je v této variaci konkrétní tangský císař Taizong (627-649 n. l.), který je v dějinách Číny popisován jako symbol moudrosti a benevolence.

Bojovnice v této verzi věří, že neexistuje jiné naplnění životního poslání než oddaně sloužit panovníkovi, proto Mulan ochotně nastoupí do armády v okamžik potřeby. Mulan rovněž chce zachránit rodinu od hanby kvůli otcovi neschopnosti bojovat ve válce. Mulanina oddanost a následování konfuciánských ctností nakonec vyústilo v hrdinčinu smrt. „*Je ironií, že konfucianismus nakonec Mulan vede k její smrti. ... pouze smrt může Mulan zachovat její integritu jako poslušné dcery, věrné poddané a čisté panny.*“⁵⁸ Mulan během bojů přišla o rodiče. Pokud by jako poslušná dcera odmítla nabídku sloužit v císařském dvoře, nebyla by správným poddaným. Když ale zároveň přijme císařovy pocty, nenaplní své povinnosti vůči zemřelým rodičům. Tento nevyřešitelný problém pak Mulan ukončí vlastní smrtí, neboť jediné tak si dokáže hrdinka udržet věrnost zásadám poslušné dcery, loajální poddané a čisté panny.⁵⁹

Všechny verze, které vznikly před dvacátým stoletím, kladly hlavní důraz na hodnoty jako je láska k rodičům, a sice výhradně k otci. Edwards deklaruje, že Mulanina loajalita

---

⁵⁵ EDWARD 2010, str. 188

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ EDWARDS 2010, str. 187

⁵⁸ LAN, 2003, str. 236

⁵⁹ LAN, 2003, str. 236

vládci či státu je vždy druhořadou, hrdinka si pokaždé zvolí možnost raději se postarat o rodiče, případně spáchat sebevraždu jako rituální akt správné dcery, než aby se stala součástí vládnoucí vrstvy. Edwards také poukazuje na to, jak stát vyžaduje přistupovat na nerozumné nároky na rodiny a jednotlivce.⁶⁰

LEGENDA O MULAN

Bibliografické údaje:

Název: Mulan (eng, cz)

USA, 1998, stopáž 88 minut

Režie: Barry Cook, Tony Bancroft

Převyprávění příběhu mladé hrdinky v animované pohádce od Walta Disneyho pomohlo dosáhnout této fiktivní postavě úrovně toho, že je Mulan známá téměř celosvětově. Příběh o mladé válečnici z dílen Disneyho animovaných pohádek má však mnoho odlišností od původní předlohy.

Hunové napadnou jednu z bran Velké čínské zdi. Už první scéna neodpovídá originálu. V době, kdy byla *Píseň o Mulan* napsána, Velká čínská zeď ještě neexistovala v takové podobě, v jaké je vyobrazena ve snímku. Tento fakt by se ale dal opominout, neboť jak je známo, Mulan je fiktivní osobnost, která není přímo vázána na žádné období, tudíž další variace mohou Mulan zasadit do jakékoliv doby.

Císař po obdržení zprávy s informacemi o Hunech vydá dekret o povolání všech mužů do služby, protože „...i zrnko rýže převáží miskou vah. Jediný muž může rozhodnout mezi vítězstvím či porážkou.“⁶¹ Citace pochází ze jmenované pohádky přímo z úst postavy císaře, který nakonec zjistí, že Čínu zachránila žena. Následuje scéna, kde si Mulan chystá „tahák“ k „dohazovačce“ a mezitím rychle, až vychytrale krmí zvířectvo a nese čaj otci, který se klaní k oltáři předků a žádá o pomoc. Mulan se vydá na koni do města, kde ji její matka a pramatka připravují na setkání s „dohazovačkou“. Zde se objevuje nová postava, a sice s Mulanina babička, která tu vystupuje jako komická postava. Během příprav k setkání s dohazovačkou všechny okolní postavy zpívají píseň, která celkem dobře

---

⁶⁰ EDWARDS 2010, str. 193

⁶¹ *Mulan*, 1998 [Mulan] [film]. Režie Barry COOK, Tony BANCROFT. USA.

popisuje ženské ctnosti a chování k manželovi. Píseň je především o tom, jak musí dívka udělat čest rodině tím, že si najde hezkého a schopného manžela. „*Máš-li vkus, klid, poslušnost, v práci klus, ať mu rodiš a k tomu jsi kus, musí z tebe zešílet...*“,⁶² zpívají ženy, které pomáhají Mulan obléknout se. U dohazovačky musí Mulan citovat důležité zásady, které má napsané na předloktí. Také je kritizována za to, že je moc štíhlá a nemohla by rodit syny. Je zkoušená z nalévání čaje, z důstojnosti a kultivovanosti. Mulan ale kvůli své nešikovnosti testem zdaleka neprojde, dohazovačka ji označí za nemožnou, že sice vypadá jako nevěsta, ale že si se svou povahou a chováním nikdy nenajde manžela. Mulan je nešťastná, že zklamala otce, teskně před předky u oltáře zpívá píseň o tom, že nedokáže být dokonalou a chce se dozvědět, kým vlastně je. Otec se však nezlobí, naopak Mulan v zahradě vysvětluje na metafoře, že jednou i jeho dcera rozkvetne a bude nejhezčí na světě.

V této chvíli přijíždí do vesnice bakalář, císařský poradce, s povolávacím rozkazem. Jeden muž z každé rodiny musí sloužit v císařském vojsku. Rodina Fa⁶³, Mulanina rodina, ale nemá syna, který by otce zastoupil. Mulan svou prostořekostí zase nevydrží a prosí bakaláře, aby otce nenutil, že je již zraněný z minulých bojů. Toto její chování ale otce ponížilo přede všemi, hlavně před císařským bakalářem. Otec hrdě přijal povinnost jít bojovat a chránit svou zemi, nechtěl být ponížen neposlušnou dcerou.

Během večere v předvečer otcova odchodu dojde k hádce mezi ním a Mulan. Mulan chce otce přesvědčit, ať neodchází, přece nemůže umřít z hrdosti, na což otec odpovídá, že ví, jak se má chovat a ona by se to měla také naučit. Už i v této části jsou velké odchylky od předlohy. Mulan v baladě s otcem o svém odchodu vůbec nediskutuje, naopak se s ní rodina ráno loučí (viz výše). I odchod Mulan k vojákům je značně jiný. Mladá bojovnice odchází tajně, obleče si otcovo brnění, ustříhne si vlasy na chlapecký styl a odjíždí na svém koni. V původním díle si Mulan na tržišti všechny potřebné věci a výstroj pořídí. Toho, že Mulan utekla s povoláním, si všimne babička. Matka prosí otce, aby šel Mulan zachránit, ten se ale bojí, že by ji tím naopak prozradil, a to by byl její konec.

Následně se duchové předků nad hroby dohadují, jak Mulan vlastně pomůžou z jejich problémů. Posílají draka na pomoc, shodou okolností je Mulanin ochránce malý drak Mushu. Drak je jedním z prvků čínské kultury, právě čínský drak je malý spíše jako

---

⁶² *Mulan*, 1998 [Mulan] [film]. Režie Barry COOK, Tony BANCROFT. USA.

⁶³ Rodové jméno Fa je kantonským ekvivalentem čínského příjmení Hua. Jméno Fa používá, mimo Disney, také například M. H. Kingston ve svém díle Bílí tygři (*White Tigers z knihy The Woman Warrior: memoirs of a girlhood among ghosts*, 1989)

ještěrka, ale je to kladná postava, je chytrý a pomáhá. Mushu přichází ve chvíli, kdy se Mulan chystá přidat k mužům do vojenského tábora. První setkání s vojáky sice nedopadne nejlépe, opět kvůli její neopatrnosti, ale díky „pomoci“ Mushua nebyla odhalena. Mulan se musí v táboře legitimizovat. Z reakce od velitele („*Fa Zu, ten Fa Zu...*“) je pravděpodobně Mulanin otec válečníkem, který má své pocty a je známým mezi vojáky.

Velká část pohádky pak popisuje výcvik nových vojáků, Mulan není ze začátku příliš oblíbená, je nešikovná a nemá kondici vojáka. Vojáci se učí disciplíně a síle. Postupně se Mulan vypracuje na dobrého, skoro až výjimečného vojáka, je to také tím, že je Mulan v pohádce vystihována jako chytrá a pragmatická dívka, umí si poradit v každé situaci, i přesto, že je tak nemotorná a ze začátku je nejhorším vojákem v oddílu. Přijde den, kdy musí vojáci na cesty, aby pomohli ostatním na frontě. Během pochodu si vojáci zpívají o dívkách, které by chtěli mít za ženy. Zaznějí popisy jako „...*at' jak luna bledou tvář má a září v očích... at' mou sílu ctí a rány uctívá... nemusí mít cenný šat a hvězdnou záři, hlavní je at' dobře vaří... at' věří, že jsem bezchybný, že já jsem ideál...*“⁶⁴ Když se vojáci ptají Mulan na její ženský ideál, odpovídá: „*Co takhle ta, co mozek má a svůj názor dává dál...*“⁶⁵ nad čímž vojáci ohrují nos.

Na cestě do císařského města jsou vojáci napadeni Huny. Hunové mají obrovskou přesilu, nicméně díky Mulanině chytrému nápadu a odvaze vyvolat lavinu na místo přímé střelby na velitele Hunů se malé skupině vojáků podařilo zachránit. Mulan je ale zraněná a potřebuje ošetřit. Po ošetření se všichni dozví, že Mulan není voják, ale vojačka. Snaží se to všem vysvětlit, ale nikdo ji neposlouchá. Císařský bakalář požaduje vykonat zákon, z kontextu vyplývá, že by měl kapitán Mulan setnout hlavu. To se nestane, protože Mulan zachránila život kapitánovi před lavinou, tudíž se slovy „život za život“ vojáci Mulan opouštějí. Odhalení pohlaví je v pohádce také nově přidanou pasáží, neboť mladá válečnice neměla být odmaskována do samého konce.

Mulan po tom, co skončí sama, promlouvá sama k sobě, že to celé pravděpodobně udělala především kvůli sobě, aby dokázala, že k něčemu je, a rozhodne se tedy vrátit domů, protože zase zklamala. Válečnice je však svědkem toho, jak se Hunové přežijí vyhrabávají z laviny a míří do hlavního města, kde všichni oslavují konec bojů a hrdinskou skupinu vojáků. Mulan Huny předběhne, ale nikdo jí z jejích spolubojovníků

---

⁶⁴ *Mulan*, 1998 [Mulan] [film]. Režie Barry COOK, Tony BANCROFT. USA.

⁶⁵ Tamtéž

nevěří a kapitán ji posílá domů. Mladá bojovnice se nechce vzdát, ale nikdo ji neposlouchá. Na to ji její ochránce drak Mushu říká, ať se nediví, vždyť je zase dívkou. Ve chvíli, kdy císař vyznamenává kapitána poctami, je císař zajat Huny a uzamknut v paláci. Avšak díky Mulaninu dalšímu chytrému nápadu o převlečení vojáků za ženy, aby rozptýlili hunské válečníky a odvedli jejich pozornost, se Mulan a kapitán dostanou až k císaři. Kapitán bojuje proti veliteli Hunů, bohužel je přemožen a upadne do bezvědomí, zůstane tam Mulan sama proti hunskému veliteli. Mladá Mulan celou situaci vyřeší dalším bystrým plánem, zachraňuje císaře a celé město a stává se hrdinkou. Bakalář stále protestuje, že Mulan je žena a nikdy nebude nic znamenat. Císař ale zasahuje a sám se mladé bojovnici klaní, a tak i celé město. Císař chce, aby se Mulan stala ihned členem rady, ale dívka odmítá s tím, že bude lépe vrátit se domů. Dostává alespoň císařské vyznamenání a meč velitele Hunů jako důkaz nejvyšších poct. Mulan se neudrží a císaře obejmě, což její kolega voják komentuje slovy „*Tohle smí ženská?*“⁶⁶ Všichni se s Mulan loučí a ona sama odjíždí na svém koni zpět. „*Květina, co kvete v nepohodě, je nejvzácnější a nejhezčí ze všech. Taková dívka se nenarodí v každé dynastii.*“⁶⁷ Těmito slovy císař sám dodává kapitánovi odvahy, aby se za Mulan vydal.

Doma Mulan otci předává všechny dary získané na počest, otec je všechny zahazuje a objímá dceru, že to ona je to, po čem se mu tak stýskalo. Do toho přijíždí kapitán, aby požádal Mulan o ruku. V závěrečné scéně všichni předkové slaví na počest Mulan a drak Mushu je povýšen na post ochránce rodu.

TVORBA A CHARAKTERISTIKA POSTAV

Tvorba na animovaném filmu začala v dílnách Disney již v roce 1993. Inspirací pro zpracování tohoto příběhu byla jednak dětská knížka *Fa Mulan: Příběh ženské bojovnice* (*Fa Mulan: The Story of a Woman Warrior*) od Roberta D. San Souciho, a jednak anonymní čínské balady *Óda o Mulan* z šestého století.⁶⁸ Rok poté skupina tvůrců odjela na třítydenní cestu po Číně, aby nasbírala reálné předobrazy, jež byly následně použity. „*Věděli jsme, že chceme vidět Velkou čínskou zeď a Guilin, protože to jsou přesně ta místa, která když vidíte, okamžitě víte, že je to Čína,*“⁶⁹ vzpomíná jeden z režisérů Barry Cook. Navzdory tomu však autoři využili západních klíšé o Číně, neboť

---

⁶⁶ *Mulan*, 1998 [Mulan] [film]. Režie Barry COOK, Tony BANCROFT. USA.

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ LI 2014, str. 190

⁶⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=3xYdDpwTMsA>

například zmiňovaný Guilin nemá s příběhem Mulan nic společného. V tomtéž roce se k tvůrcům animovaného filmu připojil také Chang Chenyi jako designer postav. Druhý z režisérů Tony Bancroft se vyjádřil ke zpracování tématu o Mulan takto: „*Především jsme chtěli být uctíví k čínské kultuře a samotné postavě Mulan. Lidé vlastně netuší, jestli Mulan opravdu žila. Většina věří, že pravděpodobně jde o reálnou postavu, ale nikdo to nemůže dokázat.*“⁷⁰ Yin Jing k tomu dodává, že někteří diváci západního publika opravdu věří, že Mulan existovala a film je vlastně opravdovým historickým dokumentem.⁷¹ Z každé verze si animátoři podle jejich slov vzali kousek a postupně jednotlivé díly příběhů poskládali tak, aby tvořily opravdový příběh. „*Zjistili jsme, že každou generaci prošel příběh o mladé válečnici a pokaždé prošel změnou,*“⁷² doplňuje Bancroft. Cook námět příběhu o Mulan následně hodnotí jako zdroj pro skvělý hraný film.

Naproti tomu stojí názor Li Jinhua, která tvrdí, že Disneyho verze Mulan a „seskupení“ jednotlivých verzí zcela změnilo význam originálního příběhu z genderového hlediska, ale i politického významu. „*Je západními kritiky a diváky oceňována za symbol dívčí síly a feminismu, což však není v původní baladě obsaženo.*“⁷³ Příklady velké odlišnosti dokládá Li na hlavním důvodu, proč odešla Mulan do války namísto otce. V původním díle jde o lásku k rodičům a patriotismu. Disneyho tvůrci naopak vložili do Mulanina odchodu snahu o sebe objevení. Mulan poté, co ji vojáci nechají samotnou po odhalení její pravé totožnosti, sama přiznává, že se pravděpodobně přidala k vojsku namísto otce možná právě z vlastních soukromých důvodů, aby objevila, kdo doopravdy je. Pátrání po tom, čím jsme, hrdinova cesta za sebepoznáním je všestranným univerzálním tématem hrdinek animovaných filmů, kterého také tvůrci od Disney využili.⁷⁴

„*Mulan je chycena mezi tím, co cítí, kým doopravdy je, a mezi tím, co společnost očekává,*“⁷⁵ popisuje hlavní hrdinku Mark Henn, autor animované postavy Mulan. Mulaniny rodiče jsou v animovaném filmu vyobrazeni podle tradičního obrazu, jak se mají rodiče správně chovat. Tvůrci v dílnách Disney vytvořili matku Fa Li jako dokonalou ženu, manželku a matku. Naproti tomu babička, matka Mulanina otce, v pohádce představuje velmi netradiční postavu, protože se chová, jak sama uzná

---

⁷⁰ Cinefantastique 1998

⁷¹ YIN 2014, str. 190

⁷² Cinefantastique 1998

⁷³ LI 2014, str. 191

⁷⁴ YIN 2004, str. 58

⁷⁵ Cinefantastique 1998

za vhodné, a říká, co si myslí a cítí. Mulan je povahou více po své babičce. „*To je pro Fa Li stálým zdrojem frustrace, neboť chce, aby Mulan byla více jako ona sama,*“⁷⁶ vyjádřil se v magazínu *Cinefantastique* Ruben Aquino, ředitel animátorů postav. Mark Henn také popsal Mulanina otce, Fa Zhou, který se podle něj navenek chová velmi tradičně, ale ve své dceři dokáže vidět její výjimečnost.⁷⁷

Yin Jing ve své práci „*Popular Culture and Public Imaginary: Disney vs. Chinese Stories of Mulan*“ označil hlavní postavu za uličnici, která nedokáže následovat a plnit tradiční společenské role. Jediný způsob, jak může být Mulan sama sebou, je právě převléci se za sebe. Yin také poukazuje na fakt, že Mulan utekla z domu kvůli lásce k rodině, neutekla čistě z egocentrických důvodů. Hrdinka má silné citové pouto k otci a chtěla ho ochránit. Láska a oddanost rodině je dosud jeden z hlavních důvodů Mulanina převleku za vojáka.⁷⁸

ROZDÍLY S PŮVODNÍ VERZÍ

Rodina Fa (Hua) v této verzi má pouze jednoho potomka, tedy právě Mulan. Nemají žádného syna, který by převzal všechny své povinnosti do svých rukou, když starý otec nemůže. V takto vyobrazené rodinné situaci se ale z pohledu tradiční Číny jedná o největší neštěstí, neboť nemít syna v rodině znamená provinění se vůči svým předkům. Protože jedině muž smí dědit majetek rodiny a vykonávat obětiny zemřelým předkům. Tedy největším neštěstím a proviněním je, že nemá kdo pokračovat v kultu uctívání. „*Narození dcery bylo v tradiční Číně zklamáním, narození druhé dcery přineslo smutek a možná také smrt dítěti, narození třetí dcery pak bylo tragédií, za kterou byla samotná matka zcela jistě viněná.*“⁷⁹

Poměrně velký rozdíl je také v zakončení příběhu. V originálním příběhu se Mulan vrátí zpět do rodného města, aby opět naplnila své povinnosti dcery k rodičům. Není v závěru žádná poznámka o pokračování Mulanina života. Naproti tomu v animovaném filmu poté, co se Mulan vrátí domů a je přivítána, přichází Mulanin velitel Li Shang. Z předchozích scén je zjevné, že velitel přišel s pomyšlením požádat Mulan o to stát se jeho manželkou. Divák si tedy dokáže domyslet, jakým směrem se později ubírá Mulanin život. Navíc tímto sňatkem Mulan „splní“ své povinnosti dcery, tedy že se dobře vdá a nezneuctí

---

⁷⁶ *Cinefantastique* 1998

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ YIN 2011, str. 61

⁷⁹ LEUNG 2003, str. 361

rodinu. Tuto závěrečnou scénu Mulanina babička komentuje slovy: „*Příště jdu do války já.*“⁸⁰

Disney animovaný film obsahuje mnoho postav, které se ani zmínkou neobjevily v původní baladě. Naopak také chybí některé osoby z původní balady. Například do filmu byla přidána babička nebo Mulanin strážný drak, chyběly Mulanina sestra a bratr. Přidané byly i detaily a scény, například schůzka s „dohazovačkou“, zkonkretizování nepřátel v boji, modlení se k předkům a tak dále. Vzhledem k tomu, že je balada poměrně krátká a nezahrnuje mnoho konkrétních detailů, Disneyho animátoři měli mnoho příležitostí využít svých fantazií.⁸¹

INDIVIDUÁLNÍ SVOBODA

Zásadně se také změnilo hlavní téma příběhu a principy, které by měla Mulan zastávat a chovat se podle nich. Výstavba příběhu z Disneyho animátorské dílny trvale pozměnila význam Mulan ve všech směrech, kulturní, genderové i politické konotace.⁸² Zásadní změnou je proměna dívčiny lásky k rodičům a obětavost v útěk z domu za poznáním sebe sama.⁸³ „*Odišností od originálního příběhu je zdůrazněna v Mulanině oddané lásky k rodičům a vlastenectví jako hlavní důvod jejího odchodu bojovat do války, přičemž Disney využil Mulaninu válečnou zkušenost k osobnímu sebepoznání,*“⁸⁴ uvádí Li Jinhua. Yin ve své práci „*Popular Culture and Public Imaginary: Disney vs. Chinese Stories of Mulan*“. Yin dodává: „*Univerzální ideál je, že Disneyho Mulan zdůrazní téma individuální svobody. Je pravda, že ve filmu Mulan odejde do války jako náhrada za starého otce. Ale ve skutečnosti, nebo spíše primární motivace odejít byla vlastní důstojnost a identita.*“⁸⁵ „*Hlavním tématem Disney animovaných pohádek je individualismus. V případě Mulan je to o snaze hrdinky překonat Huny a zachránit tak Čínu. Hrdinky a hrdinové jsou především pouze individualisté,*“⁸⁶ také podporují tvrzení Li Jinhua autoři Xu a Tian v publikaci „*Cultural Deformations and Reformulations: a Case Study of Disney's Mulan in English and Chinese*“. Barry Cook, jeden z režisérů

---

⁸⁰ *Mulan*, 1998 [Mulan] [film]. Režie Barry COOK, Tony BANCROFT. USA.

⁸¹ XU, TIAN 2013, str. 184

⁸² LI 2014, str. 190

⁸³ YIN 2014, str. 59

⁸⁴ LI 2014, str. 191

⁸⁵ YIN 2014, str. 59

⁸⁶ XU, TIAN 2013, str. 184

animované Mulan, také přiznal přítomnost individualistického směřování příběhu: „*Myslím si, že Mulan oslavuje důležitost individualismu.*“⁸⁷

Mulan je po schůzce s dohazovačkou nešťastná, neboť svou zbrklostí ponížila rodinu a nechtěla otce zklamat. Nedokáže se však chovat tak, jak to určují tradiční hodnoty a toto své dilema se také odráží ve filmu v písni, kterou Mulan zpívá při modlitbách k zemřelým předkům. „*Pokud by zůstala sama sebou, nikdy nemůže dostat cti své rodiny. Pokud by se změnila, mohla by se vdát, ale ztratí svou vlastní nezávislost,*“⁸⁸ zpívá Mulan. Ještě důležitějším okamžikem v příběhu je chvíle, kdy Mulan poníží svého otce před císařským bakalářem. Při večeři pak otec Mulan okřikne, že by se měla naučit, kde je její místo. To je s největší pravděpodobností hlavní příčina, která vedla k útěku za sebezpáním.

Tyto všechny proměny jsou podle autorky Lin způsobeny v návaznosti „*záměny čínské kultury s americkou ideologií a žebříčku hodnot.*“⁸⁹ „*Čínští diváci neměli problém identifikovat nedostatky kulturní i historické povahy ve filmu. Mnoho jich poukázalo na to, že se Mulan nepodařilo zanechat historické a kulturní pozadí původního příběhu.*“⁹⁰

„*Transkulturační proces, kdy je kultura transformována jinou kulturou pro vlastní vzrůst. Je to podobné s koncepcí kulturní adaptace, akulturační a asimilace v cross-kulturní komunikaci.*“⁹¹ Transkulturační slouží k adaptaci příběhu do odlišné společnosti, kdy nejprve musí dojít k „*dekontextualizaci*“ původního díla, následně dojde k převzetí, rekontextualizaci a někdy dochází i k procesu vytvoření univerzálnosti příběhu.⁹² Takto Disney využívá americkou ideologii individualismu. Přesto, že motivy příběhu jsou na ryze amerických základech, k dosažení a vykreslení čínské společnosti samozřejmě tvůrci ponechali základní prvky čínské kultury. „*Ve filmu Mulan je zachování nádechu čínské kultury dosaženo vložením unikátních kulturních ikon jako je Velká čínská zeď, vrby a pavilony, Brána nebeského klidu a tak dále.*“⁹³ „*Stereotypní čínské ikony, jako je Velká čínská zeď, Zakázané město, panda velká, draci, uctívání předků a bojová umění byly použity jako mimikry čínské kultury. Tyto dekorativní prvky, i když nesmírně povrchní, vepsaly do filmu pocit pravosti.*“⁹⁴

---

⁸⁷ Cinefantastique 1998

⁸⁸ LIN 2014, str. 191

⁸⁹ Tamtéž

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ XU, TIAN 2013, str. 185

⁹² XU, TIAN 2013, str. 185

⁹³ Tamtéž

⁹⁴ YIN 2014, str. 60

Jak dokládá Xu a Tian, „transkulturační“ dává možnost vzniku kulturních hybridů a tím může způsobovat mezikulturní konflikty. „*To se projevuje tím, že Disney animace v nedávné minulosti rozhněvaly několik etnických skupin: Američany arabského původu kvůli textům o písni Alladin; původní Američany, kteří cítili, že pohádka o Pocahontas byla zbytečně sexualizována...*“⁹⁵ Tento mezikulturní konflikt nastal také v případě Mulan na straně čínského publika. „*Stěžovali si, že Číňani nejsou tak tmaví, jak to Disney vyobrazil a Mulan tím nezapadá do čínských ideálů krásy,*“⁹⁶ což bylo jedno z částí kritiky Disneyho filmu, vedle kulturních a historických nesrovnalostí. Příběh o Mulan tedy nebyl prvním snímkem, za který Disney sklídl kritiku.

PRVKY FEMINISMU

Ženy měly v Číně vždy špatné postavení ve společnosti, už i kvůli tomu, že jejich vzdělávání a gramotnost se pohybovala jen v rozmezí dvou až deseti procent, a to až v dynastii Qing, po více než tisíci letech od vzniku první balady s motivy převlečené hrdinky za vojáka.⁹⁷ To je samozřejmě velmi závažný ukazatel a hlavně příčina, která znemožňovala pozici žen změnit. Jak se mohly dívky angažovat ve společnosti? Ještě ke všemu ve společnosti tak svázané tvrdými pravidly konfuciánské morálky a patriarchálního systému.

Pro analýzu feministických projevů Mulan je pravděpodobně velmi důležité vymezit si základní charakteristiku feministického směru, co tento pojem přesně znamená. Feminismus vychází z latinského slova femina, což v překladu znamená „žena“. Hodně zjednodušeně je hlavní cíl feminismu dosáhnout práv pro ženy, a to především na takové úrovni, aby se nastolilo rovnosti mezi mužem a ženou. Je nelehké vymezit přesnou definici, co se tedy pod pojmem feminismus nachází, neboť se jedná o soubor politických hnutí a ideologií, filozofií a sociálních teorií.

„*Mulan byla ve filmu zobrazena jako silná nezávislá žena, která si vybojovala respekt u mužů. Celým svým srdcem vyznávala západní hodnoty, jako je individualismus, nezávislost a do jisté míry i feminismus.*“⁹⁸ Disney využil Mulan k prezentaci feminismu a vytvořil z feminismu aktuální téma. Disney také z nerovnoprávnosti mezi muži a ženami vytvořil čistě specifický problém čínské společnosti, proti kterému Mulan bojuje.

---

⁹⁵ XU, TIAN 2013, str. 185

⁹⁶ YIN 2014, str. 64

⁹⁷ FAIRBANK 1998, str. 438

⁹⁸ YIN 2014, str. 64

„Feminismus je méně ohrožující a více přijatelný pro západní publikum, pokud ‚nezápadní‘ ženy jsou ochotné bojovat proti jejich tradičním kulturám.“⁹⁹ Yin také argumentuje tím, že publikum lépe vnímá společenské problémy a kritiky na ně, pokud se nejedná o společnosti, do které diváci patří. „Feminismus je méně hrozivý a více akceptovatelný pro západní publikum, když jsou nezápadní ženy zachráněny od tradičních hodnot a kultury nebo jsou ochotné proti tomu bojovat.“¹⁰⁰

Lze hovořit o tom, že původní dílo nese jisté prvky feminizmu. Nicméně v kontextu čínské tradiční kultury feminizmus není o pátrání po svém pravém já a osamostatnění se či oprostění se od sociálních vazeb. Podle slov Yin Jing se feministické narážky v baladě dají chápat jako alternativní konceptualizaci feminizmu zakotvenou v čínském kolektivu. „V čínské kosmologii všichni a všechno jsou vzájemně propojeny a vzájemně závislé. Spíše než uvolnění já ze společenských vztahů prostřednictvím oddělení, lze mluvit o rozvíjení sebe sama prostřednictvím morálního vývoje a vlastní kultivace.“¹⁰¹

HUA MULAN

Bibliografické údaje:

Název: 花木兰, Mulan: Rise of a Warrior, Hua Mulan

Čína, 2009, stopáž 114 minut

Režie: Ma Jingle

Příběh začíná ve stanu vládce Rouranů, a tím, jak si pochvalují, že ovládli Centrální pláně. Následuje scéna zabíjení nevinných zajatců patřících Rouranům. Jejich vládce ale nařídí zákaz svévolného zabíjení nevinných zajatců.

Mulan nese otci na náves lék a lstí ho přiměje tento lék vypít „Mulan používá taktiku jako její otec.“¹⁰² Otec si stěžuje na její nezkrotnost, když se pere a předvádí bojová umění, a má obavu, že si ji nikdo nebude chtít vzít.

---

⁹⁹ YIN 2014, str. 64

¹⁰⁰ YIN 2014 str. 63

¹⁰¹ YIN 2014, str. 69

¹⁰² *Hua Mulan*, 2009 [花木兰] [film]. Režie MA Jingle. Čínská lidová republika.

Do vsi přijíždějí úředníci s císařským rozkazem, že nepřátelé Rourani jsou na hranicích a je potřeba, aby farmářské rodiny přispěly jídlem a vojenské rodiny přispěly muži. Rodina Hua dostala jako vojenská rodina povolávací rozkaz pro otce. Mulan se snaží otce zadržet, ale ten razantně odmítá, protože je to jeho vojenská povinnost uposlechnout. Večer Mulan nešťastně zpovzdálí při tkaní sleduje otce, jak si připravuje vojenskou výstroj na ranní nástup do přední linie. Mulan nese otci trochu vína. Otec k ní promlouvá, že pro ni našli manžela a po novém roce se vdá. „*Už víc bojová umění nedělej. Jsi dívka,*“¹⁰³ poučuje ji otec o tom, jak by se měla správně chovat. Říká jí, že jednoho dne najde na obloze novou hvězdu a ta bude jeho, konečně bude společně zase s Mulaninou matkou.

Ráno po probuzení otec zjišťuje, že Mulan utekla s jeho vojenskou výstrojí. Vzpomíná, jak se jednou musel za svou dceru omlouvat, že je nevychovaná, když použila bojového umění proti chlapcům. Mulan přijíždí do tábora přihlásit se ke službě. V pozadí je slyšet výčet smrtelných trestů, jako je například nošení žen do tábora. Hned jak Mulan dostane své pokrývky, všimne si jí její kamarád z dětství Tygr. Musí slíbit, že neprozradí její identitu. Jednou večer má Mulan opět konflikt s dalšími vojáky, když brání slabšího. Použije kung-fu, čehož si všimne její nadřízený.

Hua Mulan se chce jít vykoupat, ale bohužel tam narazí na svého velitele. Ten odhalí, že je ve vojenském táboře žena, ale netuší, o koho se jedná. Druhý den jsou všichni vojáci povinni sundat si oblečení a výstroj, aby se odhalila ztráta nefritového přívěsku. Aby nebyla Mulan odhalena a tím popravena, přiznala se z krádeže. Podle jejího zranění na ruce jí velitel poznal. Později, když tábor napadli nepřátelé, využil velitel chaosu a Mulan pomohl k útěku. Ta se ale vrátila a pomohla nepřátele porazit. Vlastnoručně zabila generála rouranského vojska, díky tomu se velitel Wei Tai stal generálem a Mulan jeho zástupcem. Wen Tai slíbil, že její tajemství neprozradí. Po sérii úspěšných útoků je také Mulan povýšena na generála.

Mulan je při jednom útoku těžce zraněna. Došly všechny zásoby a Mulan je na konci svých sil. Wen Tai se o ni stará, dokud se nezotaví. Mulan se s vojáky chystá k dalšímu útoku, který by pro ni mohl být úplně posledním. Při strojení se Mulan vyzná Wen Taiovi ze svých citů. Následně promlouvá ke svým vojákům, k Weiským hrdinům, aby bojovali do poslední kapky krve, není nic důležitějšího než bránit svou zemi. Wen Tai, aby zachránil vojsko a Mulan před dalšími boji a jistou smrtí, sám se obětuje Rouranům

---

¹⁰³ *Hua Mulan*, 2009 [花木兰] [film]. Režie MA Jingle. Čínská lidová republika.

na výměnu, Wen Tai je totiž princ. Mulan se vydá zachránit Wen Taie, v přestrojení se dostane mezi Rourany. S pomocí rouranské princezny Mulan zabije rouranského velitele.

Boje a válčení končí dohodou o sňatku mezi Wen Taiem, weiským princem, a rouranskou princeznou. Mulan bylo nabídnuto stát se nejvyšším velitelem armády, ona ale odmítá, chce se vrátit domů a postarat se o svého nemocného otce. Přizná se, že je žena a je ochotna přijmout svůj trest. Bylo jí už dávno odpuštěno se slovy, že je její vlast hrdá mít takovou bojovnici.

Příběh končí návštěvou Wen Taie. Přijel za Mulan do rodné vesnice, aby jí nabídl společný útěk a život. Mulan odmítá, jeho sňatek zabránil válkám, a to je pro ni důležitější než osobní city.

SHODY A NESHODY S ORIGINÁLNÍ BALADOU

Stejně jako v originálním díle se i v tomto snímku představuje jako dominantní vlastnost oddaná láska k otci ze strany dcery. V této verzi příběhu je Mulanin otec nemocný vdovec, o kterého Mulan svědomitě pečuje. Mulan nechce, aby otec odešel do boje s jistou vidinou toho, že už se nevrátí. Poprvé se zde objevuje situace, že by rodina byla neúplná. Postava matky se vyskytuje jak v původní baladě, tak v animovaném filmu. Také další variace obsahují vždy například zmínku, že se Mulan starala o hroby rodičů.

Ve scéně, kdy Mulan promyšleně podává otci lék, je okolními přihlížejícími se smíchem vyzdvihována její „taktika boje“. Otec to ale považuje za nevhodné, jako dívka by se neměla učit bojovým uměním. Tato Mulanina schopnost v boji v původní baladě není komentována. Nicméně jak v baladě, tak v animované verzi příběhu disponuje Mulan nadáním, jež se týká vojenského výcviku, které jí nakonec dopomohou až na post generála.

Větší přesnost a důraz na faktičnost se projevuje ve filmu od Jingle Maa především v roli nepřítele. Ve jmenovaném snímku Mulan s vojáky bojuje proti Rouranům, Disneyho Mulan pak zvítězí nad Huny. Válka proti Rouranům odkazuje na původní baladu. V baladě sice není přímo označeno, proti komu nastoupila Mulan s vojáky do války, nicméně v době předpokládaného vzniku originálu Severní Wei bojovala právě proti Rouranům.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ LAN, 2003, str. 231

Jednota filmu *Hua Mulan* a *Píseň o Mulan* je v hlavní myšlenkové linii obětavosti. Mulan v čínském filmu z roku 2009, stejně jako v originálním díle, dobrovolně odchází, aby splnila své konfuciánské povinnosti vůči otci a své závazky vůči vlasti, přičemž Mulan v americkém podání utíká za sebezpoznaním. „*Disney soustřeďuje univerzálnost tématu seberealizace pro zvýšení atraktivity Mulan celosvětovému publiku, Jingle Ma vykresluje Mulan jako ženskou hrdinku, která je definována svou obětavou láskou k rodičům a patriotismem, jež až překračují koncepci hanských Číňanů,*“ tuto rozdílnost dokládá Li Jinhua ve své práci.¹⁰⁵ V odchodu mladé hrdinky je rozpor s původní verzí, a naopak se shodují v tomto bodě scénář filmy *Hua Mulan* a *Mulan*. Mulan totiž v těchto dvou snímcích z domu utíká bez vědomí rodiny, což nesouhlasí s originálem, kde se Mulan se svou rodinou loučí a má od nich jakousi podporu.¹⁰⁶

Mulan je povahou poslušná dcera, která se zdržuje vyjadřování. Po srovnání s animovaným filmem může divák vidět, že se Mulan chová přiměřeně podle konfuciánských zásad, které jsou vhodné pro mladé a neprovdané dcery.¹⁰⁷ „*Nikdy neodsekne a neodmlouvá, i když otec kritizuje dceřinu zálibu v bojových uměních před celou vesnicí.*“¹⁰⁸ Tato Mulanina zdrženlivost je v porovnání s Disney verzí velmi nápadná a také odkazuje na uvědomělé rozhodnutí odejít do války na místo otce, jak srovnává Li Jinhua. Mulan je svému otci oddaná a řídí se dodržováním konfuciánských pravidel. Namítat lze fakt, že se Mulan učila bojovým technikám, což dívce nepřisluší. Otec jí také nabádá, aby s tím přestala, jinak se nemůže dobře provdat. Nicméně její oddanost a vychování podle konfuciánské filozofie odpovídá předepsanému originálu.

Dalším znakem, který mají film *Hua Mulan* a *Mulan* společný, je vztah mezi hlavní postavou a jejím generálem, což neodpovídá originálnímu dílu. Původní balada neobsahuje žádné verše o Mulaniných citech či lásce k veliteli. Naproti tomu v obou filmech je hrdinčin vztah k veliteli zásadním. V Disney pohádce velitel Li Shang v poslední scéně přichází k Mulan domů, aby vyjádřil svou náklonnost. Ve filmu čínské distribuce je závěr jejich vztahu jiný. Mulan a generál Wen Tai nemohou uzavřít manželský svazek. Mulan ustoupí, aby mohl generál uzavřít sňatek s rouranskou princeznou a tím tak zajistit mír pro svou zemi. „*Mulan od Ma Jinglea je sice asexuální, ale není to bojovník bez lásky. Její ochota obětovat se pro zemi vyžaduje vzdát se*

---

¹⁰⁵ LI 2014, str. 193

¹⁰⁶ OLIVOVÁ, Lucie, 2006, str. 73

¹⁰⁷ LI 2014, str. 194

¹⁰⁸ Tamtéž

*největších osobních a soukromých tužeb srdce.*¹⁰⁹ Mulanina obětavost vzdát se svých přání pro dobro vlasti je zjevný patriotismus, který je také připisován *Písni o Mulan*.

Detaily, jako je například tkalcovský stroj nebo hrdinčin pokojík, který je netknutý od jejího odchodu, jsou totožné ve filmu *Hua Mulan* a v baladě. Mulan jak ve filmové, tak v psané verzi sedí u tkalcovského stavu v podvečer, kdy jsou muži vyzváni přidat se k armádě a bojovat za vlast. Stejně tak v obou dílech Mulan nachází svůj dívčí pokojík ve stavu, v jakém ho opustila.

V čem se opět liší hlavní postava, je její vzpomínání na domov. V baladě je několik veršů, které popisují, jak hrdinčiny rodiče za Mulan smutní¹¹⁰ a jak ona sama se soustředí pouze na výcvik, naproti tomu ve filmovém zpracování je tato situace přesně obráceně. Zatímco Mulan často vzpomíná na otce, jak se mu asi daří, z otcovy strany nemá divák mnoho informací o jeho postoji k odloučení od dcery. Ve chvíli, kdy zjistí, že Mulan utekla, otec vzpomíná na jeden konkrétní okamžik z dětství hlavní postavy, ale více se jeho emoce a citové rozpoložení během odloučení ve filmu neprojevuje.

*„Někdo kdysi řekl, jdi příliš daleko od domova a ztratíš své kořeny, zabij příliš mnoho lidí a ztratíte sami sebe. Pokud umřeš v boji, tvůj život se propadne do země jako déšť a zmizí beze stopy. Pokud se v té době do někoho zamiluješ, naděje znovu pokvete ze země a obejmě život s vášní. Wen Taii, děkuji Ti.“*¹¹¹

CELKOVÁ ANALÝZA TŘÍ PROBÍRANÝCH DĚL

Rozdíly a podobnosti jsou u těchto třech analyzovaných děl značné a dotýkají se v podstatě všech detailů narativu, ať už se jedná o vykreslení rodiny, charakteristiky jednotlivých postav příběhu, příčina zastoupení otce v armádě nebo samotný závěr příběhu.

Mulanina rodina je v baladě pětičlenná. Vyjmenováni jsou matka, otec, sestra a bratr. O dalších členech rodiny nejsou žádné informace. Také není přímo řečeno, že otec nemůže nastoupit do války z důvodu fyzické neschopnosti. V obou filmech je situace jiná. Americká pohádka vyobrazila rodinu Hua (Fa) jako rodiče s jedinou dcerou a otcovou matkou. Postava babičky je zcela nová. V tomto filmu je otec zraněný z předešlých

---

¹⁰⁹ EDWARDS 2010, str. 213

¹¹⁰ EDWARDS 2010, str. 181

¹¹¹ *Hua Mulan*, 2009 [花木兰] [film]. Režie MA Jingle. Čínská lidová republika.

vojenských služeb vlasti a Mulan si nepřeje, aby otec v takovéto kondici šel opět do války. Ve filmu z roku 2009 už jde pouze o dvojčlennou rodinu. Mulan je jedináček a otec je již vdovec. Také v tomto snímku je otec nemocný a starý a sám si uvědomuje, že se z války již nevrátí. To dokládá také mimo jiné scéna, ve které otec Mulan oznámí, že pro ni vybral ženicha a má pro ni nachystané nějaké věno, aby o ni bylo postaráno.

Mulan zaujme místo svého otce. V tomto bodě se navzájem filmy podobají, přičemž koncept odchodu v baladě je zcela jiný. Mulan v originálu odchází a loučí se s rodinou, kdy předtím si ještě na tržišti pořídila vojenskou výstroj a koně. Obě filmové Mulan z domu utíkají, zároveň obě si vzaly výstroj a koně od otců. Filmoví otcové jsou známí svým dřívějším působením v armádě a oba mají doma svou vlastní výstroj a meč. V čem se filmy liší, to je způsob hrdinčina útěku. Disneyho Mulan utíká poté, co se u večere s otcem pohádá. Dívka se snaží otce přesvědčit, aby zůstal doma, že už zemi sloužil dostatečně. Otec na to reaguje poznámkou, že ví, co je jeho povinností a že by se Mulan měla naučit správnému chování. Po tomto incidentu Mulan uteče s povolávacím rozkazem a zaujme otcův post. Způsob, jakým utekla Mulan ve filmu *Hua Mulan*, není tak afektovaný. Otec s dcerou rozmlouvá v předvečer svého odchodu o tom, jak má Mulan dál žít bez něj. Mulan otcí na nic neodpovídá, neodporuje mu, ale není ochotna dopustit, aby musel otec odejít s vidinou toho, že zemře během bojů. Mulan tedy bez jakéhokoliv slova ráno utíká z vesnice s otcovým koněm a vojenskou výbavou.

Způsob odhalení pravé identity hlavní postavy je v každém zpracování jiný. V originálním díle Mulan dokáže tajit svou totožnost až do návratu domů. Poté se po dvanácti letech převlékne do svých dívčích šatů a teprve v tomto okamžiku její vojenští přátelé zjistí, že je žena. V animované pohádce je Mulan zraněna, když přemůže Huny a zachrání od smrti velitele Li Shanga. Potřebuje ošetřit a v tu chvíli vojáci odhalí pravou Mulaninu „tvář“. Podle zásad a pravidel by měla být za tento skutek hlavní postava popravena. Li Shang dívku propouští se slovy, že jsou si teď rovni, ona mu zachránila život, on ji nechá jít. V případě čínského filmu je Mulan odhalena hned několikrát. Poprvé okamžitě při nástupu do tábora, kde ji potká její přítel z dětství. Ten slíbí svou mlčenlivost. Po druhé se tak stane, když se jde Mulan vykoupat. Narazí tam na svého velitele Wen Taie. Velitel netuší, že se setkal přímo s Mulan, ale ví, že se v táboře pohybuje žena. Následně ji pozná, ale také slíbí diskrétnost a svou podporu, neboť v Mulan vidí nadaného vojáka a generála. Nakonec se Mulan ještě sama přizná císaři po skončení války, že je ženou a je připravena přijmout trest s tím spojený. Císař

však hrdinku naopak vyzdvihuje jako ženu, kterou by chtěla mít každá země, a prohlašuje, že je jí dávno odpuštěno.

Dalším zajímavým bodem srovnání všech tří děl je Mulanina obratnost v bojích. V původní baladě nejsou konkrétní zmínky o hrdinčiných vojenských schopnostech. Nicméně z pasáže, kde je Mulan císařem odměňována, lze usuzovat, že si jako voják vedla dobře, až výjimečně, když ji císař volá k sobě ke trůnu. Mulan od Disneyho přichází do tábora jako boje neschopná navzdory tomu, že je její otec známým bojovníkem. Prochází výcvikem, kde je na začátku jako nejhorší z řad vojáků, a dokonce se jí za to dostává výsměchu od ostatních. Mulan se však nevzdává a do výcviku bojového umění zapojí svou nápaditost. Postupně se stane jedním z nejlepších vojáků a díky svým nápadům porazí Huny a zachrání samotného císaře. V posledním díle, které je používáno ke srovnání, hlavní postava už od dětství ovládá bojová umění. Její otec s tím nesouhlasí, i když uznává její smysl pro taktiku a spravedlnost. Mulan je v boji nepřemožitelná, ale dělá jí problém zabíjet. Díky své zdatnosti se vypracuje na post generála, a nakonec vlastnoručně zabije vládce a velitele rouranského vojska a tím dopomůže k ukončení válčení.

V čem jsou si podobné filmové adaptace stejné, ale originální balada tento prvek neobsahuje, je milostný cit a náklonnost ze strany Mulan k jejímu vojenskému veliteli. Oba dva filmy obsahují scény, kdy se hlavní postava zamiluje. V baladě nejsou Mulaniny city k opačnému pohlaví nijak vyjádřeny. Je samozřejmě možné, že byl čínský film ovlivněn americkou verzí, neboť ta vznikla dříve. Nakonec se však i tato část filmu liší v každé verzi. V Disney animovaném snímku po skončení války přijde její velitel Li Shang vyjádřit své city k Mulan. V závěru filmu není explicitně vyobrazeno, zde se hlavní hrdinka stane manželkou velitele, nicméně divák může odhadovat šťastný závěr, tak jak je pro Disneyho tvorbu typické. V čínském filmu dojde k projevu citů již během bojů. Náklonnost je v tomto případě zjevná z obou stran bojovníků, jak Mulan, tak velitele. Bohužel ve filmu *Hua Mulan* nedojde k očekávanému manželství. Princ Wen Tai je přinucen vzít si rouranskou princeznu k uzavření míru. Wen Tai však i přes tuto skutečnost přijíždí zpět za Mulan, aby ji požádal o společný život na útěku. Mulan to odmítá, je potřeba podle jejích slov udržet zemi bez válčení, čemuž by Wen Taiův útek nedopomohl.

Již jsem naznačila dva závěry, tedy co se týká filmových zpracování. Závěrečné scény ukazují vyústění vztahu mezi hlavní hrdinkou a velitelem, každý končí trochu jinak.

To ale nekoresponduje se závěrem balady. Poslední sloka původního díla popisuje, jak bezvýznamné je klasifikovat rozdíly mezi muži a ženami. Na konci čínského filmu se, navzdory neshodnému zpracování závěru, divák setkává s poučnými verši o zapomnění a lásce.

Nejzásadnějším elementem analýzy je pro toto srovnání motiv Mulanina převleku za vojáka a odchodu či útěku do války na místo otce. Všechny postavy Mulan očividně zaujmou otcovo místo, aby ochránily jeho a rodinu. Jak už jsem výše zmínila, Mulan v animované pohádce odchází s implicitními, skrytými důvody, za poznáním sama sebe, za seberealizací. Sama hlavní postava v pohádce prohlásí, že chtěla zjistit, kým doopravdy je. Divák se tedy s tímto motivem setkává přímo a jasně. V baladě Mulan odchází do bojů, aby ochránila rodinu. Ve filmu *Hua Mulan* pak hrdinka utíká, aby ušetřila otcův život. V čínských verzích příběhu je vyjádřena oddaná láska k otci a rodině, což je hlavní zásadou konfuciánské nauky. „Čínské“ Mulan neobjevily projevy osobních zájmů v převleku do mužského pohlaví. Tento „crossdressing“ v čínském prostředí tvorby nenese jiné prvky než odhodlanost zastoupit otce ve válce. Právě v tomto bodě je odlišnost americké a čínské produkce zřejmá a neopomenutelná. Pro čínskou společnost v době, kdy originální příběh o mladé hrdince vznikala, byly zájmy rodiny, společnosti či státu nad jedince. To také dokládají Jaroslav Malina a Josef Kolmaš ve své práci *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*, kde píší: „*Je to pojetí společné snad všem velkým východním civilizacím a kulturám, které vyplývalo ze specifických přírodních podmínek, velké lidnatosti a dalších aspektů: jedinec musí mít na paměti především zájem pospolitosti, individualismus západního typu je považován za sobectví.*“¹¹² Z tohoto argumentu jasně vyplývá rozdílnost kultur a preference hodnot.

---

¹¹² KOLMAŠ, MALINA 2005, str. 197

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo porovnání filmových adaptací, kterým byla předlohou téměř dva tisíce let stará balada *Píseň o Mulan*. Ve své práci jsem pro toto srovnávání vybrala americkou *Mulan* (1998) a čínskou *Hua Mulan* (2009). Zmíněné filmové variace původního díla vznikaly každá v jiných kulturních podmínkách a prostředích. Svou analýzu jsem založila právě na argumentu, že každá společnost s rozdílnou kulturou a interpretačním rámcem si nutně musí originál vyložit podle svého chápání a vnímání. Ráda bych tuto skutečnost demonstrovala na americké a čínské společnosti. V jednom případě se jedná o individualisticky orientovanou společnost, v druhém případě o kolektivistickou. Tyto dva stereotypní pohledy jsou vhodné pro jasné poukázání na odlišnosti.

V první části práce jsem se pokusila popsat základní vymezení konfucianismu jako dominantního myšlenkového proudu čínské společnosti, jehož odkaz mnozí kritici i čtenáři v původní baladě identifikují. V tomto ohledu autor Lan Feng dokládá, že čtení balady s konfuciánskými prvky začalo až o několik set let později během dynastie Tang (618–907 n. l.), neboť právě v této době zažívalo konfuciánské učení velký rozkvět. V době Severní Wei (386–534 n. l.), kdy se datuje předpokládaný vznik původního díla, nenabyl konfucianismus takové přízně.

Po rozboru *Písně o Mulan*, kde představuji jednotlivé konfuciánské tendence na konkrétních verších, bylo mým záměrem vytvořit stručný přehled variací této balady, které vznikaly v následujících staletích. Z tohoto přehledu je patrné, že i v rámci jedné kultury může docházet k různým odchylkám pojetí díla, ať už na základě posílení morálky nebo pro pobavení. Nicméně po srovnání starších obměn vyplývá, že se všechny adaptace drží hlavního motivu, Mulan odchází do války místo otce z čisté lásky a oddanosti a později se vrací dostát své povinnosti dcery postarat se o staré rodiče.

V druhé části práce jsem se zaměřila na film *Mulan* od Disney. Tento film přinesl Mulan slávu v západních společnostech, na druhou stranu vyvolal několik otázek. Přes to, že tvůrci odjeli do Číny na třítýdenní poznání kultury, objevil se negativní ohlas ze strany čínského publika. Kritika směřovala mimo jiné na historické nepřesnosti.

Po analýze a rešerši různých kritických pohledů lze jasně vyvodit, že hlavní odlišnost od originálního díla je především v hlavním motivu. Čínští kritici Xu Mingwu, Tian Chuanmao, Yin Jing a další ve svých článcích hodnotili zřetelný posun Mulaniných záměrů připojit se k armádě. V Disneyho animovaném filmu hrdinka odchází za sebepoznáním, což je výrazný

odklon od původního motivu. Sami autoři snímku, režiséři Barry Cook a Tony Bancroft, o *Mulan* prohlásili, že je symbolem individualismu. Hlavní postava v této pohádce sama potvrzuje, že chtěla zjistit, kým doopravdy je.

V následujícím oddíle jsem se zabývala filmem čínské distribuce *Hua Mulan*, od režiséra Ma Jingle. Potvrdilo se mi, že čínské filmové zpracování v hlavním motivu odpovídá původní baladě. *Mulan* v tomto případě odchází ve snaze ochránit svého nemocného otce od jisté smrti v boji. V příběhu jsou také prezentovány konfuciánské zásady, jakými jsou poslušnost a zdrženlivost dcery. Nicméně ani čínské nové zpracování se nedrželo striktně předlohy. Objevuje se námět lásky, což je shodné s animovaným snímkem *Mulan*, a také způsob, jakým hrdinka odešla, se ve filmech shoduje, ale baladě odporuje. Nicméně hlavní postava se v čínském filmu vzdává své lásky ve prospěch nastolení míru a záchrany vlasti. Vzdát se svých citů a být zdrženlivý koresponduje s konfuciánským myšlením.

Výsledky analýzy, kterou jsem zpracovala, potvrzují hypotézu, jak důležité je zohledňovat kulturní kontext. Rozdílné kultury si do tvorby vkládají, ať už explicitně nebo implicitně, rozdílné hodnoty. Ačkoliv americký film *Mulan* nese prvky čínské kultury, myšlení postav je značně ovlivněno západní kulturou. Námitkou může být, že je *Hua Mulan* v některých scénách totožná s americkou *Mulan*, nicméně stěžejním bodem analýzy je hlavní motiv a hodnoty hrdinky. V těchto bodech si obě zpracování odporují.

RESUME

This bachelor thesis analyses and compares Chinese poem *The Ballad of Mulan* and its two film variations, Disney's animated film *Mulan* and the film *Hua Mulan* by Chinese director Ma Jingle. The intent is to present the importance of the context of culture through the analysis of selected works. The influence of the context of different cultures, which are reflected in the American variation and in the Chinese film, I demonstrate in the story of a young heroine. Based on the findings of secondary literature and the analysis, the work defines a change in the concept of personal values and priorities, that are influenced by culture.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Primární literatura:

OLIVOVÁ, Lucie, ed. *Klenoty čínské literatury*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-153-0.

Mulan, 1998 [Mulan] [film]. Režie Barry COOK, Tony BANCROFT. USA.

Hua Mulan, 2009 [花木兰] [film]. Režie MA Jingle. Čínská lidová republika.

Sekundární literatura:

EDWARDS, Louise. Transformations of The Woman Warrior Hua Mulan: From Defender of The Family To Servant of The State. *NAN NÜ* [online]. 2010, **12**(2), 175-214 [cit. 2017-03-22]. DOI: 10.1163/156852610X545840. ISSN 1387-6805.

Dostupné z: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/10.1163/156852610x545840>

ELSTEIN, David. Beyond the Five Relationships: Teachers and Worthies in Early Chinese Thought. *Philosophy East and West* [online]. 2012, **62**(3), 375-391 [cit. 2017-02-20]. DOI: 10.1353/pew.2012.0041. ISSN 1529-1898.

Dostupné z:

http://muse.jhu.edu/content/crossref/journals/philosophy_east_and_west/v062/62.3.elstein.html

FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Dějiny států. ISBN 80-7106-249-9.

HUANG, Martin. Male Friendship and Jiangxue (Philosophical Debates) in Sixteenth-Century China. *NAN NÜ* [online]. 2007, **9**(1), 146-178 [cit. 2017-02-17]. DOI: 10.1163/138768007X171740. ISSN 1387-6805.

Dostupné z: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/138768007x171740>

CHANG, Yong. *Divoké labutě*. Přeložila Kateřina BRABCOVÁ, přeložila Michaela PONOCNÁ. Praha: Knižní klub, 1996. ISBN 80-7176-389-6.

JIANG, XINYAN. CONFUCIANISM, WOMEN, AND SOCIAL CONTEXTS. *Journal of Chinese Philosophy* [online]. 2009, **36**(2), 228-242 [cit. 2017-2-15]. DOI: 10.1111/j.1540-6253.2009.01516.x. ISSN 03018121.

Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1540-6253.2009.01516.x>.

KOLMAŠ, Josef a Jaroslav MALINA. *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: modulové učební texty pro studenty antropologie a "příbuzných" oborů*. Brno: Nadace Universitas, 2005. ISBN 80-210-3218-9.

KŘÍŽOVÁ, Markéta. Transkultura: možnosti využití a rozšíření konceptu. *Český lid : Etnologický časopis = Ethnological Journal*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008, **95**(1), 15-35. ISSN 0009-0794.

LAN, F. The Female Individual and the Empire: A Historicist Approach to Mulan and Kingston's Woman Warrior. *Comparative Literature* [online]. 2003, **55**(3), 229-245 [cit. 2017-04-18]. DOI: 10.1215/-55-3-229. ISSN 0010-4124.

Dostupné z: <http://complit.dukejournals.org/cgi/doi/10.1215/-55-3-229>

LEUNG, Alicia S.M. Feminism in Transition: Chinese Culture, Ideology and the Development of the Women's Movement in China. *Asia Pacific Journal of Management* [online]. **20**(3), 359-374 [cit. 2017-03-20]. DOI: 10.1023/A:1024049516797. ISSN 02174561.

Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1023/A:1024049516797>

LI, Jinhua. Mulan (1998) and Hua Mulan (2009). *Heroism and Gender in War Films* [online]. New York: Palgrave Macmillan US, 2014, s. 187 [cit. 2017-03-08]. DOI: 10.1057/9781137360724_13. ISBN 978-1-349-47334-2.

Dostupné z: http://link.springer.com/10.1057/9781137360724_13

LIŠČÁK, Vladimír. *Konfucianství od počátků do současnosti: dějiny, pojmy, osobnosti*. Praha: Academia, 2013. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2190-8.

LU, Xiufen. Rethinking Confucian Friendship. *Asian Philosophy* [online]. 2010, **20**(3), 225-245 [cit. 2017-02-28]. DOI: 10.1080/09552367.2010.511023. ISSN 0955-2367.

Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09552367.2010.511023>

LYONS, Mike. Mulan. *Cinefantastique*. 1998, **30**(3), 18-30. ISSN 0145-6032.

WATSON, Burton. *Chinese lyricism: Shih poetry from the second to the twelfth century*. New York: Columbia University Press, 1971. ISBN 0-231-03464-4.

XU, Mingwu a Chuanmao TIAN. Cultural deformations and reformulations: a case study of Disney's Mulan in English and Chinese. *Critical Arts* [online]. 2013, **27**(2), 182–210 [cit. 2017-04-04]. ISSN 0256-0046.

Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02560046.2013.783956>

YIN, Jing. Popular Culture and Public Imaginary: Disney Vs. Chinese Stories of Mulan. *Javnost - The Public* [online]. 2014, **18**(1), 53-74 [cit. 2017-03-01]. DOI: 10.1080/13183222.2011.11009051. ISSN 1318-3222.

Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13183222.2011.11009051>

ZHANG, Yingjin. *Chinese national cinema*. New York: Routledge, 2004. National cinemas series. ISBN 041517290x.